

תנ"ך

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון	—	היסטוריוגרפיה ונבואה	—	(28×2)	—	56 נקודות
פרק שני	—	נושאי החובה	—	(8×3)	—	24 נקודות
פרק שלישי	—	נושאי ההרחבה	—	(8×1)	—	8 נקודות
פרק רביעי	—	קטע להבנה ולניתוח	—	(4×3)	—	12 נקודות
					סה"כ	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתוב ולפיסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — היסטוריוגרפיה ונבואה (56 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-3.

בכל שאלה שבחרת, ענה על סעיף א — חובה (12 נקודות) ועל שניים מן הסעיפים ב-ד (לכל סעיף — 8 נקודות).
(לכל שאלה — 28 נקודות).

1. קרא מלכים א, י"ט, 1-18.

א ויגד אחאב
ב לאיזבל את כל-אשר עשה אליהו ואת כל-אשר הרג את-
ג כל-הנביאים בחרב: ותשלח איזבל מלאך אל-אליהו לאמר
ד בה-יעשון אלהים וכה יוספון כי-כעת מחר אשים את-נפשך
ה כנפש אחד מהם: וירא ויקם וילך אל-נפשו ויבא באר שבע
ו אשר ליהודה וינח את-נערו שם: והוא הלך במדבר דרך יום
ז ויבא וישב תחת רתם אחת וישאל את-נפשו למות ויאמר
ח רב עתה ה' קח נפשי כי לא-טוב אנכי מאבתי: וישב
ט וישן תחת רתם אחד והנה-זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום
י אכול: ויפֹט והנה מראשתי עגת רעפים וצפחת מים ויאכל
יז וישת וישב וישכב: וישב מלאך ה' וישנת ויגע-בו ויאמר
יח קום אכל כי רב ממך הדרך: ויקם ויאכל וישתה וילך
יט בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר
כ האלהים חרב: ויבא-שם אל-המערה וילן שם והנה דבר-
כא אליו ויאמר לו מה-לך פה אליהו: ויאמר קנא קנאתי
כב ל' אלהי עבאות כי-עזבו בריתי בני ישראל את-
כג מזבחתך הרסו ואת-נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי
כד ויבקשו את-נפשי לקחתה: ויאמר צא ועמדת בה' לפני
כה והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר
כז סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש
כח ה': ואחר הרעש אש לא באש ה': ואחר האש קול
כט דממה דקה: והי' כשמע אליהו וילט פניו באדרתו
ל ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה-לך
לא אליהו: ויאמר קנא קנאתי ל' אלהי עבאות
כא כי-עזבו בריתי בני ישראל את-מזבחתך הרסו ואת-
כב נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את-נפשי
כג לקחתה: ויאמר ה' אליו לך שוב לדרךך
כד מדברה דמשק ובאת את-חזאל למלך על-ארס:

טז וְאֵת יְהוָה בֶּן־נִמְשִׁי תִמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלִישֶׁעַ
יז בֶּן־שַׁפְטָן מֵאֵבֶל מְחֹלָה תִמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתִּיךָ: וְהָיָה הַנִּמְלֹט
מִחֶרֶב חֲזָאֵל יָמִית יְהוָה וְהַנִּמְלֹט מִחֶרֶב יְהוָה יָמִית אֱלִישֶׁעַ:
יח וְהִשְׁאֲרֹתַי בְּיִשְׂרָאֵל שְׁבַעַת אֲלָפִים כָּל־הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא־
כָּרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־הַפָּה אֲשֶׁר לֹא־נִשְׁקָ לּוֹ:

ענה על סעיף א — חובה.

א. קרא פסוקים 1-14 שלפניך.

(1) יש הטוענים שאלהו אינו פועל כפי שמצפים שנביא יפעל.

בסס טענה זו על פי שלוש דוגמאות משלושה פסוקים שונים. הסבר את דבריך. (9 נקודות)

(2) כתוב סיבה אפשרית לאחת מן הפעולות של אלהו, שהזכרת בתת־סעיף (1). (3 נקודות)

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

ב. קרא פסוקים 5-8 שלפניך וגם מלכים א, י"ז, 13-15.

(1) מהו הדמיון בין המעשה שעשה אלהו למען האלמנה ובין המעשה שעשה המלאך למען אלהו?

הסבר, ובסס את דבריך על הכתוב. (3 נקודות)

(2) הסבר מה אפשר ללמוד מן הדמיון בין המעשים האלה על הדרך שבה היה אלהו צריך לנהוג בהתנהלותו

מול העם. (5 נקודות)

ג. קרא את המדרש שלפניך.

אלהו תבע כבוד האב [אלוהים] ולא כבוד הבן [עם ישראל] (אבות דרבי נתן, מ"ז).

(1) על פי פסוקים 10-14 שלפניך, הסבר את דברי המדרש על אלהו. בסס את דבריך על הכתוב. (5 נקודות)

(2) קרא גם ירמיה, ז', 16.

על פי פסוק זה אפשר לטעון כי ירמיהו ביקש לתבוע את "כבוד הבן". הסבר קביעה זו. (3 נקודות)

ד. (1) על פי פסוק 16 בקטע ממלכים א שלפניך, ה' מורה לאלהו למשוך את אלישע לנביא תחתיו. מהי הסיבה

להוראה זו על פי פסוק 4? (4 נקודות)

(2) מדברי הנביא מלאכי עולה כי ה' הועיד לאלהו גם תפקיד של משכין שלום בין אבות לבנים: "הנה אנכי

שלח לכם את אֱלִיָּה הנביא ... והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם ..." (מלאכי, ג', 23-24).

מדוע, לדעתך, אלוהים עדיין רוצה בשליחות של אלהו? (4 נקודות)

מלכים ב, כ"א, 13-1

א
בְּיָמֵינוּ עָשָׂה שְׁנָה מְנַשָּׁה בְּמֶלְכּוֹ וְחֲמִשִּׁים וְשָׁנָה מֶלֶךְ
בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אָמּוֹ חַפְצִי-בָהּ: וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי ה' ב
כְּתוֹעֵבֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ ה' מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֵּשֶׁב ג
וַיִּבֶן אֶת-הַבָּמּוֹת אֲשֶׁר אָבֹד חֲזָקִיהוּ אָבִיו וַיִּקַּם מִזְבְּחוֹת ד
לְבַעַל וַיַּעַשׂ אֲשֶׁרָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אַחָאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה ה
לְכָל-צִבְאָה הַשָּׁמַיִם וַיַּעֲבֹד אֹתָם: וּבְנָה מִזְבְּחוֹת בְּבֵית ה' ו
אֲשֶׁר אָמַר ה' בִּירוּשָׁלַם אֲשִׁים אֶת-שְׁמִי: וַיִּבֶן מִזְבְּחוֹת ז
לְכָל-צִבְאָה הַשָּׁמַיִם בְּשְׁתֵּי חֲצֵרוֹת בֵּית-ה' וְהָעֲבִיר אֶת- ח
בָּנוֹ בָּאֵשׁ וַעֲוֹנָם וְנַחֲשׁ וַעֲשָׂה אוֹב וַיִּדְעָנִים הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת הָרַע ט
בְּעֵינֵי ה' לְהַכְעִים: וַיִּשֶׁם אֶת-פֶּסֶל הָאֲשֶׁרָה אֲשֶׁר עָשָׂה י
בְּבֵית אֲשֶׁר אָמַר ה' אֶל-דָּוִד וְאֶל-שְׁלֹמֹה בְּנֵי בֵּית הָאֵל יא
וּבִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי מִכָּל-שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשִׁים אֶת-שְׁמִי יב
לְעוֹלָם: וְלֹא אֶסִּיף לְהַנִּיד רֶגֶל יִשְׂרָאֵל מִן-הָאָדָמָה אֲשֶׁר יג
נָתַתִּי לָאֲבוֹתָם רֶק וְאֶס-יִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת כָּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִים יד
וְלָכֵן-הִתְּוֹדָה אֲשֶׁר-צִוָּה אֹתָם עַבְדִּי מֹשֶׁה: וְלֹא שָׁמְעוּ וַיִּתְּעַס טו
מְנַשָּׁה לַעֲשׂוֹת אֶת-הָרַע מִן-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד ה' מִפְּנֵי טז
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּדְבֹּר ה' בְּיַד-עַבְדּוֹ הַנְּבִיאִים לֵאמֹר: יַעַן יז
אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשָּׁה מֶלֶךְ-יְהוּדָה הַתַּעֲבוֹת הָאֵלֹהִים הָרַע מִכָּל יח
אֲשֶׁר-עָשׂוּ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר לִפְנֵינוּ וַיַּחֲטֵא גַם-אֶת-יְהוּדָה יט
בְּגִלּוּלָיו: לָכֵן כֹּה-אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כ
הֲנִנִּי מֵבִיא רָעָה עַל-יְרוּשָׁלַם וְיְהוּדָה אֲשֶׁר כָּל-שְׁמֹעִיו כא
תִּצְלַחנָה שְׁתֵּי אֲזִנָּיו: וְנִטִּיתִי עַל-יְרוּשָׁלַם אֶת-קוֹ שִׁמְדוֹן וְאֶת- כב
מִשְׁקַלֹּת בֵּית אַחָאָב וּמַחֲיִיתִי אֶת-יְרוּשָׁלַם כַּאֲשֶׁר-יִמְחָה כג
אֶת-הַצִּלְחָת מוֹחָה וְהִפֹּךְ עַל-פָּנֶיהָ: כד

שְׁמֹעִיו

טז
 וְגַם
 יִדְם נָקִי שִׁפְךָ מִנְּשָׁה הָרְבָּה מְאֹד עַד אֲשֶׁר־מָלֵא אֶת־יְרוּשָׁלַם
 פָּה לִפְּהָ לְבַד מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר הִחֲטִיֵּא אֶת־יְהוּדָה לַעֲשׂוֹת
 יז הָרַע בְּעֵינֵי ה' וְיִתֵּר דְּבָרֵי מִנְּשָׁה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְחֲטָאתוֹ
 אֲשֶׁר חָטָא הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
 יח יְהוּדָה: וַיִּשְׁכַּב מִנְּשָׁה עִם־אֲבִיתוֹ וַיִּקְבֹּר בְּגֶן־בֵּיתוֹ בְּגֶן־עֻזָּא
 יט וַיִּמְלֹךְ אֲמוֹן בְּנוֹ תַּחֲתָיו: בֶּן־עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם
 שָׁנָה אֲמוֹן בַּמְּלָכּוֹ וּשְׁתַּיִם שָׁנִים מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אֲמוֹ
 כ מִשְׁלֹמֶת בַּת־חֲרוּץ מִן־יִטְבָּה: וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי ה' כַּאֲשֶׁר
 כא עָשָׂה מִנְּשָׁה אָבִיו: וַיֵּלֶךְ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הָלַךְ אָבִיו וַיַּעֲבֹד
 כב אֶת־הַגִּלּוּלִים אֲשֶׁר עָבַד אָבִיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם: וַיַּעֲזֹב אֶת־ה'
 כג אֱלֹהֵי אֲבִיתוֹ וְלֹא־הָלַךְ בְּדֶרֶךְ ה': וַיִּקְשְׁרוּ עֲבָד־אֲמוֹן עָלָיו
 כד וַיִּמִּיתוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ: וַיָּךְ עִם־הָאָרֶץ אֶת כָּל־הַקְּשָׁרִים
 עַל־הַמֶּלֶךְ אֲמוֹן וַיִּמְלִיכוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־יֹאשִׁיהוּ בְּנוֹ תַּחֲתָיו:

ענה על סעיף א — חובה.

א. (1) קרא פסוקים 1-11 שלפניך.

אפשר למיין לשלושה סוגים את החטאים של המלך מנשה בתחום הדת:

— עבודת אלילים

— שילוב עבודת אלילים בעבודת ה'

— ביטול הרפורמה בתחום הדת

הבא מן הפסוקים האלה ראייה לכל אחד מסוגי החטאים האלה, והסבר את דבריך. (8 נקודות)

(2) סופו של מנשה, המתואר בפסוקים 17-18, מנוגד לתפיסת הגמול שבמקרא. הסבר קביעה זו. (4 נקודות)

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

ב. קרא פסוקים 3-7 שלפניך וגם מלכים א, ט"ז, 31-33.

(1) גם אחאב וגם מנשה חטאו בעבודת הבעל והאשרה, אך מעשיו של מנשה פגעו בעבודת ה' יותר ממעשיו

של אחאב. הוכח קביעה זו. הסבר את דבריך ובסס אותם על הכתוב. (5 נקודות)

(2) הזכרת בית אחאב וגורלו בפסוק 13 שלפניך רומזת על הרעה הצפויה ליהודה בשל חטאי מנשה.

הסבר מהי הרעה הצפויה ליהודה. (3 נקודות)

(שים לב: סעיפים ג-ד של השאלה בעמוד הבא.)

ג. קרא פסוקים 16-24 שלפניך.

(1) על פי המסופר על מנשה בפסוק 16 ועל פי המסופר על אמן בפסוקים 19-22, הסבר מדוע המלכת יאשיהו עלולה לעורר תמיהה. (4 נקודות)

(2) על פי הכתוב ב**שמואל ב**, ז', 13-17, מהו ההסבר האפשרי להמלכת יאשיהו? (4 נקודות)

ד. קרא גם **דברי הימים ב**, ל"ג, 10-16.

(1) על פי הנאמר בקטע זה **מדברי הימים ב**, מהו ההסבר האפשרי לשלטון הממושך של מנשה? בסס את דבריך על הכתוב. (4 נקודות)

(2) קרא את דברי החוקרים י' פינקלשטיין ונ"א סילברמן שלפניך.

ומנשה הוא המלך ששיקם את יהודה, הוא ניהל מדיניות [...] מזהירה של שיתוף פעולה עם אשור, והביא לפריחה הגדולה מכולן.

(י' פינקלשטיין, ונ"א סילברמן, "ארכאולוגיה ומקרא בפרוש האלף השלישי: מבט מן המרכז", **קתדרה** 100, עמ' 50-51)

על פי התיאור של פינקלשטיין וסילברמן, מהו ההסבר האפשרי לשלטון הממושך של מנשה? (4 נקודות)

שים לב:
המשך הבחינה בעמוד 8.

א שְׁמְעוּ הַדְּבָר הַזֶּה
 ב פְּרוֹת הַבָּשָׁן אֲשֶׁר בְּהַר שִׁמְדוֹן הָעֵשְׂקוֹת דְּלִים הִרְצִצוּת
 אֲבִיוִּם הָאֲמֵרוֹת לְאֲדֹנֵיהֶם הִבִּיֵּאָה וְנִשְׁתָּה: נִשְׁבַּע אֲדֹנִי
 ה' בְּקִדְשׁוֹ כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים עֲלֵיכֶם וְנִשְׂא אֶתְכֶם
 ג בְּצִנּוֹת וְאַחֲרֵיתֶכֶן בְּסִירוֹת דּוּגָה: וּפְרָצִים תִּצְאָנָה אִשָּׁה נְגִידָה
 ד וְהִשְׁלַכְתֶּנָּה הֶהְרֵמוֹנָה נָאִם-ה': בָּאוּ בֵּית-אֵל וּפִשְׁעוּ
 הִגְלִגְלוּ הָרָבוּ לַפֶּשַׁע וְהִבִּיאוּ לַבֶּקָר וּבְחִיכֶם לִשְׁלֶשֶׁת יָמִים
 ח מַעֲשֵׂדֵתֵיכֶם: וְקִטֹּר מִחֲמִל תּוֹדֶה וְקִרְאוּ נְדָבוֹת הַשְּׁמִיעוּ כִּי
 ו כֵּן אֶהְבֶּתֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נָאִם אֲדֹנִי ה': וְגַם אֲנִי נָתַתִּי לָכֶם
 ז נִקְיוֹן שִׁנִּים בְּכָל-עֲרֵיכֶם וְחֹסֶר לֶחֶם בְּכָל מְקוֹמֵיכֶם וְלֹא-
 ח שְׁבֵתֶם עֲדֵי נָאִם-ה': וְגַם אֲנִכִּי מִנְעֵתִי מִכֶּם אֶת-הַגֶּשֶׁם
 ט בְּעוֹד שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים לְקִצִּיר וְהַמְטַרְתִּי עַל-עֵיר אַחַת וְעַל-
 י עֵיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר חֶלְקָה אַחַת תִּמְטֹר וְחֶלְקָה אֲשֶׁר-לֹא-
 כ תִּמְטֹר עָלֶיהָ תִּיבֹשׁ: וְנָעוּ שְׁתֵּי שְׁלֹשׁ עָרִים אֶל-עֵיר אַחַת
 ט לִשְׁתּוֹת מַיִם וְלֹא יִשְׁבְּעוּ וְלֹא-שְׁבֵתֶם עֲדֵי נָאִם-ה': הַכִּיתִי
 י אֶתְכֶם בְּשֹׁדָפוֹן וּבִירְקוֹן הָרְבוֹת גְּנוֹתֵיכֶם וְכִרְמֵיכֶם וְתֵאֱנִיכֶם
 י וְזִיתֵיכֶם יֹאכַל הַגִּזְם וְלֹא-שְׁבֵתֶם עֲדֵי נָאִם-ה': שְׁלַחְתִּי
 כָכֶם דָּבָר בְּדֶרֶךְ מַצֵּדִים הִרְגָתִי בַחֲרֹב בַּחוּרֵיכֶם עִם שְׁבִי
 י סוֹסֵיכֶם וְאֶעֱלֶה בָאֵשׁ מִחֲנִיכֶם וּבִאֲפֹכֶם וְלֹא-שְׁבֵתֶם עֲדֵי
 יא נָאִם-ה': הִפַּכְתִּי בָכֶם כְּמִהִפַּכַת אֱלֹהִים אֶת-סֶדֶם
 וְאֶת-עַמּוּדָה וְהָיוּ כְּאוֹד מִצֵּל מִשְׁדָּפָה וְלֹא-שְׁבֵתֶם עֲדֵי
 נָאִם-ה':

ענה על סעיף א – **חובה**.

- א. (1)** בפסוקים 1-3 נרמז מאורע גורלי העתיד להתרחש בגלל חטאי העם.
מהו המאורע, ובאיזו שנה (לועזית) הוא התרחש? (3 נקודות)
(2) למאורע זה קדמו אסונות שנועדו להזהיר את העם.
על פי פסוקים 6-11, הסבר שלושה אסונות שהתרחשו, וכתוב מדוע נאלץ ה' להעניש את עמו. בסס את תשובתך על שלושה פסוקים שונים. (9 נקודות)

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

- ב. (1)** על פי פסוק 1 שלפניך, יש הטוענים כי נשות שומרון ובעליהן היו שותפים לדבר עבירה. הסבר ובסס טענה זו על הכתוב. (3 נקודות)
(2) קרא גם **מלכים א**, כ"א, 6-7, 19.
על פי פסוקים 6-7 ועל פי פסוק 19, הסבר מדוע אחאב נחשב שותף לעבירה שתכננה איזבל. בסס את דבריך על הכתוב. תוכל להיעזר ב**מלכים א**, כ"א, 2-3. (5 נקודות)
ג. (1) על פי פסוקים 4-5 שלפניך, הצג שתיים מן הדרישות של עמוס מן העם בתחום הפולחן, וכתוב מהי הסתירה בין דרישות אלה ובין העמדה בנוגע לפולחן, הבאה לידי ביטוי ב**עמוס**, ה', 22-24. (6 נקודות)
(2) קרא את דברי מצודת דוד לפסוק 5 שלפניך.
כי כן אהבתם. [...] לומר לא שאני מצווה אתכם לעשות כן באמת, אבל [...] כן אהבתם ולכן אני אומר עשו כאשר אהבתם ותראו מה יקרה אתכם.
לפי פירוש זה, עמוס לא חרג מן העמדה שלו בנוגע לפולחן. הסבר קביעה זו. (2 נקודות)
ד. קרא פסוקים 6-11 שלפניך.

בפסוקים אלה נעשה שימוש באמצעים ספרותיים-רטוריים.

- (1)** בפסוקים 6-7 יש שימוש בגוף ראשון. הדגם אמצעי זה, והסבר את תפקידו בנבואה. (4 נקודות)
(2) בפסוק 11 נזכרים שני דימויים. הדגם אחד מהם, והסבר את תפקידו בנבואה. (4 נקודות)

פרק שני — נושאי החובה (24 נקודות)

ענה על שלוש מן השאלות 4-7 (לכל שאלה — 8 נקודות).

חוק

4. קרא דברים, כ"ד, 14-15; 17-22.

דברים, כ"ד, 14-15

לא-תעשק

יד

שְׂכִיר עֲנִי וְאֲבִיּוֹן מֵאֲחֶיךָ אֹיֵךְ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ בְּשַׁעְרֶיךָ:
 בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא-תִבּוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו
 הוּא נִשְׁא אֶת-נַפְשׁוֹ וְלֹא-יִקְרָא עָלֶיךָ אֱלֹהִים וְהָיָה בְּךָ
 חָטָא:

דברים, כ"ד, 17-22

לא תטה

יו

מִשְׁפַּט גֵּר יִתּוֹם וְלֹא תִחַבֵּל בְּגֵד אִלְמָנָה: וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ
 בְּמִצְרַיִם וּפִדְדָהָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל-כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶה לַעֲשׂוֹת
 אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה: כִּי תִקְצֹר קִצְרֶךָ בְּשֹׁדךָ וּשְׂבַחַת
 עָמָר בְּשָׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לִיתּוֹם וְלִאִלְמָנָה יִהְיֶה
 לְמַעַן יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: כִּי
 תִחַבֵּט זֵיתְךָ לֹא תִפְאָר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לִיתּוֹם וְלִאִלְמָנָה יִהְיֶה:
 כִּי תִבְעֹר בְּרִמְךָ לֹא תַעֲלֵל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לִיתּוֹם וְלִאִלְמָנָה יִהְיֶה:
 וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל-כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶה לַעֲשׂוֹת
 אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה:

א. על פי קטעים אלה, סיבה מצפונית, חשש מעונש וקבלת שכר הם הסיבות לקיום החוקים שלפניך.

הסבר כל אחת מן הסיבות בהקשר לחוק הנוגע לה. (6 נקודות)

ב. מדוע יש צורך להביא סיבות רבות לקיום חוקים אלה? (2 נקודות)

חוכמה

5. קרא איוב, ב', 7-13.

ויצא השטן

מֵאֵת פָּנָיו הָיָה וַיַּךְ אֶת-אִיּוֹב בְּשֹׁחֵין רָע מִכַּף רִגְלוֹ עַד
 קֶדְקֶדָיו: וַיִּקְחֵם לֹו חֶרֶשׁ לְהַתְגַּדֵּד בּוֹ וְהוּא יֹשֵׁב בְּתוֹךְ-הָאָפֶר:
 וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ עֲדֹךָ מִחֲזִיק בְּתַמְתֶּךָ בְּרַךְ אֱלֹהִים וּמָת:
 וַיֹּאמֶר אֵלָיָה כְּדָבָר אַחַת הִנְבָּלוֹת תִּדְבְּרִי גַם אֶת-הַטּוֹב
 נִקְבַּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְאֶת-הָרָע לֹא נִקְבַּל בְּכָל-זֹאת לֹא-
 חָטָא אִיּוֹב בְּשִׁפְתָיו:
 וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת וָרַעִי אִיּוֹב אֵת כָּל-הָרָעָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלָיו
 וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְקוֹמוֹ אֶל־יִפּוֹ הַתִּימָנִי וּבִלְדָד הַשּׁוּחִי וְצוּפָר
 הַנַּעֲמָתִי וַיּוֹעֲדוּ יַחְדָּו לָבוֹא לְנוֹדֵ-לוֹ וּלְנַחֲמוֹ: וַיִּשְׁאוּ אֶת-
 עֵינֵיהֶם מִרְחֹוק וְלֹא הִכִּידוּ וַיִּשְׁאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וַיִּקְרְעוּ אִישׁ
 מְעָלוֹ וַיִּזְרְקוּ עָפָר עַל-רֹאשֵׁיהֶם הַשְׁמִימָה: וַיִּשְׁבּוּ אֹתוֹ
 לָאָרֶץ שִׁבְעַת יָמִים וּשְׁבַעַת לַיְלֹות וַאֲיֵן-דִּבֶּר אֵלָיו דְּבָר
 כִּי רָאוּ כִּי-גָדַל הַפָּאָב מְאֹד:

הדמויות בקטע מגיבות על אסון באמצעות דיבור או באמצעות שתיקה.

- א. (1) הבא דוגמה אחת לתגובה באמצעות דיבור, והסבר מהו המניע לדברים שנאמרו. (3 נקודות)
- (2) הבא דוגמה אחת לתגובה באמצעות שתיקה, והסבר מה המניע לתגובה זו. (3 נקודות)
- ב. לדעתך, מהי הדרך העדיפה להתמודד עם אסון, באמצעות דיבור או באמצעות שתיקה? נמק את דבריך. (2 נקודות)

נביאי אמת ונביאי שקר

6. קרא דברים, י"ח, 9-16.

ט כִּי אַתָּה בָּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוּעַבַת הַגּוֹיִם הָהֵם:
י לֹא־יִמָּצֵא בְּךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ-וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ קֶסֶם קְסָמִים מְעוֹנָן
יא וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף: וְחָבֵר חָבֵר וְשָׁאֵל אוֹב וְיִדְעֹנִי וְדָדֵשׁ אֶל־
יב הַמֵּתִים: כִּי־תוּעַבַת ה' כָּל־עֲשֵׂה אֱלֹה וּבְגִלּוֹל הַתּוּעַבַת
יג הָאֱלֹה וְה' אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפָּנֶיךָ: תָּמִים תִּהְיֶה עִם
יד ה' אֱלֹהֶיךָ: כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־
מְעַנְנִים וְאֶל־קְסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא לֵן נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ:
טו נְבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֶנִי יָקִים לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן:
טז כָּל־אֲשֶׁר־שָׁאֵלַת מֵעַם ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בַּיּוֹם הַקָּהֵל לֵאמֹר
לֹא אֶסָּף לִשְׁמַע אֶת־קוֹל ה' אֱלֹהֵי וְאַתָּה־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת
לֹא־אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא אָמוּת:

א. בקטע שלפניך מפורטים איסורים שה' גוזר על עם ישראל לפני כניסתו לארץ כנען.

מהו הנימוק לאיסורים האלה, ומהו הגורל הצפוי לעם אם יעבור על האיסורים האלה? הסבר את דבריך
ובסס אותם על הכתוב. (4 נקודות)

ב. (1) על פי פסוקים 14-15, הסבר מהי דרך ההתקשרות בין ה' ובין עם ישראל. (2 נקודות)

(2) על פי פסוק 16, מדוע ביקש העם שה' יתקשר איתו בדרך זו? בסס את דבריך על הכתוב. (2 נקודות)

תגובות על החורבן ושיבת ציון

7. קרא ישעיה, מ', 1-11.

א נחמו נחמו עמי יאמר
 ב אלהיכם: דברו על-לב ירושלם וקראו אליה כי מלאה
 צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל-
 ג חטאתיה: קול קורא במדבר פנו דרך ה'
 ד ישרו בערבה מסלה לאלהינו: כל-גיא ינשא וכל-הר וגבעה
 ה ישפלו והיה העקב למישור והרכסים לבקעה: ונגלה כבוד
 ו ה' וראו כל-בשר יחדיו כי פי ה' דבר: קול
 אמר קרא ואמר מה אקרא כל-הבשר חציר וכל-חסדו
 ז ציץ השדה: יבש חציר נבל ציץ כי רוח ה' נשבה בו
 ח אכן חציר העם: יבש חציר נבל ציץ ודבר אלהינו יקום
 ט לעולם: על הר-גבה עלי-לך מבשרת ציון
 הרימי בפה קולך מבשרת ירושלם הרימי אל-תיא
 י אמרי לערי יהודה הנה אלהיכם: הנה אדני ה' בחזק
 יבוא וזרעו משלה לו הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו:
 יא פרעה עדרו ירעה בזרעו יקבץ טלאים ובחיקו ישא עלות
 ינהל:

הנבואות בקטע שלפניך נאמרו בעקבות הצהרת כורש.

א. מדברי השכנוע של הנביא משתמע כי לא כל העם נענה לקריאתו של כורש.

בסס קביעה זו על ראייה מפסוק 2 שלפניך, והסבר את דבריך. בתשובתך היעזר בעזרא, א', 1-4. (4 נקודות)

ב. בקטע שלפניך הנביא מתאר כמה תפקידים של האל.

ציין תפקיד אחד על פי פסוקים 3-4 ותפקיד נוסף על פי פסוקים 10-11, והסבר את התרומה של כל אחד מהם

לניסיון של הנביא לשכנע את העם להיענות לקריאה של כורש. (4 נקודות)

פרק שלישי — נושאי ההרחבה (8 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 8-9 (8 נקודות).

נביאי אמת ונביאי שקר

8. קרא עמוס, ז', 12-17.

יב וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָה אֶל-
 עָמוֹס חֲזֵה לְךָ בְּרַח-לֶךְ אֶל-אֶדְנִי יְהוּדָה וְאֶכֶל-שֶׁם לֶחֶם וְשֵׁם
 יג תִּנָּבֵא: וּבֵית-אֵל לֹא-תוֹסִיף עוֹד לְהִנָּבֵא כִּי מִקֹּדֶשׁ-מֶלֶךְ הוּא
 יד וּבֵית מַמְלָכָה הוּא: וַיַּעַן עָמוֹס וַיֹּאמֶר אֶל-אֲמַצְיָה לֹא-נָבִיא
 אֲנִי וְלֹא בֶן-נָבִיא אֲנִי כִּי-בֹקֵר אֲנִי וּבֹלֵם שִׁקְמִים:
 טו וַיִּקְחֵנִי ה' מֵאַחֲרֵי הַצֹּאן וַיֹּאמֶר אֵלַי ה' לֶךְ הִנָּבֵא אֶל-עַמִּי
 טז יִשְׂרָאֵל: וְעַתָּה שְׁמַע דְּבַר-ה' אַתָּה אָמַר לֹא תִנָּבֵא עַל-
 יז יִשְׂרָאֵל וְלֹא תִטֹּף עַל-בֵּית יִשְׁחָק: לָכֵן כֹּה-אָמַר ה' ה'
 אֲשַׁתְּךָ בְּעִיר תִּזְנֶה וּבְנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ בַּחֲרֹב יָפְלוּ וְאֲדָמְתְּךָ בַּחֲבָל
 תִּחְלַק וְאַתָּה עַל-אֲדָמָה טְמֵאָה תִּמּוֹת וְיִשְׂרָאֵל גָּלָה יִגְלָה
 מֵעַל אֲדָמָתוֹ:

א. אמציה תוקף בדבריו את עמוס.

(1) הבא מן הקטע ראייה אחת לתוקפנות של אמציה והסבר אותה. (2 נקודות)

(2) מן התגובה של עמוס עולה כי דברי אמציה אינם מרתיעים אותו. בסס קביעה זו על הכתוב, והסבר את דבריך.

(3 נקודות)

ב. מדברי עמוס בפסוקים 14-15 אפשר ללמוד על מאפיינים של נביא אמת.

ציין מאפיין אחד, והסבר אותו. (3 נקודות)

תגובות על החורבן ושיבת ציון

9. קרא יחזקאל, ל"ז, 14-1.

א הִיטָה עָלַי יְד־ה' וַיּוֹצִיאֵנִי בְרוּחַ ה' וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבִּקְעָה
 ב וְהָיָה מִלֵּאָה עֲצֻמוֹת: וְהֶעֱבִירֵנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב וְהָיָה
 ג רַבּוֹת מְאֹד עַל־פְּנֵי הַבִּקְעָה וְהָיָה יְבִשׁוֹת מְאֹד: וַיֹּאמֶר אֵלַי
 ד בֶּן־אָדָם הַתְּחִינָה הָעֲצֻמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַר אֲדֹנָי ה' אֵתְּהָ
 ה יָדַעַת: וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנֵּבֵא עַל־הָעֲצֻמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
 ו הָעֲצֻמוֹת הַיְבִשׁוֹת שְׁמָעוּ דְּבַר־ה': כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה':
 ו לָעֲצֻמוֹת הָאֵלֶּה הִנֵּה אֲנִי מְבִיא בָכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם: וְנָתַתִּי
 ז עֲלֵיכֶם גִּידִים וְהֵעֵלְתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר וְקִרְמַתִּי עֲלֵיכֶם עוֹר וְנָתַתִּי
 ח בָּכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי ה': וְנִבֵּאתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי
 ט וַיְהִי־קוֹל כַּהֲנָבָאִי וְהָיָה־רֶעַשׁ וַתִּקְרְבוּ עֲצֻמוֹת עֶצֶם אֶל־
 י עֲצָמוֹ: וְרָאִיתִי וְהָיָה־עֲלֵיהֶם גִּידִים וּבָשָׂר עֲלֵהּ וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם
 יא עוֹר מִלְּמַעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם: וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנֵּבֵא אֶל־הָרוּחַ
 יב הִנֵּבֵא בֶּן־אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל־הָרוּחַ כֹּה־אָמַר וְאֲדֹנָי ה':
 יג מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בָּאִי הָרוּחַ וּפָחִי בַּהֲרוּגִים הָאֵלֶּה וַיְחִיּוּ:
 יד וְהִנֵּבֵאתִי כַּאֲשֶׁר צִוֵּנִי וַתָּבוֹאוּ בָהֶם הָרוּחַ וַיְחִיּוּ וַיַּעֲמֵדוּ עַל־
 טו רַגְלֵיהֶם חֵל גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד: וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הָעֲצֻמוֹת
 טז הָאֵלֶּה כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה הִנֵּה אֲמַרִים יְבִשׁוּ עֲצֻמוֹתֵינוּ
 יז וְאִבְדָּה תִּקְוָתֵנוּ נִגְזְרֵנוּ לָנוּ: לָכֵן הִנֵּבֵא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־
 יח אָמַר אֲדֹנָי ה' הִנֵּה אֲנִי פֹתֵחַ אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם וְהֵעֵלְתִי
 יט אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל:
 כ וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי ה' בִּפְתֹּחַ אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם וּבִהְעֵלּוֹתִי אֶתְכֶם
 כא מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי: וְנָתַתִּי רוּחִי בָכֶם וְחַיִּיתֶם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם
 כב עַל־אֲדָמַתְכֶם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' דְּבַרְתִּי וַעֲשִׂיתִי נֹאס־
 כג ה':

קרא את דברי י' הופמן שלפניך.

כוחו של החזון אינו מתמצה בבשורתו בלבד, אלא בעיקר באמצעים הספרותיים שנוקט הנביא.

(י' הופמן, עולם התנ"ך, יחזקאל, תל אביב: דודיון — עתי, 1993, עמ' 184-185)

הבא מן הקטע שתי דוגמאות לאמצעים ספרותיים שונים שנקט הנביא, והסבר את תרומתו של כל אמצעי להדגשת דברי הבשורה של הנביא. בסס את דבריך על הכתוב.

פרק רביעי — קטע להבנה ולניתוח (12 נקודות)

ענה על שאלה 10 — חובה ועל שתיים מן השאלות 11-13 (לכל שאלה — 4 נקודות).

קרא במדבר, י"ג, 1-2, 17-33.

במדבר, י"ג, 2-1

א וידבר ה' אל-משה לאמר: שלח-לך אנשים ויתרו את-
ארץ כנען אשר-אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד
למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם:

במדבר, י"ג, 17-33

י וישלח אתם משה לתור את-ארץ כנען ויאמר אלהם עלו
יח זה בנגב ועליכם את-ההר: וראיתם את-הארץ מה-הוא
ואת-העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם-
יט רב: ומה הארץ אשר-הוא יושב בה הטובה היא אם-רעה
ומה הערים אשר-הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים:
כ ומה הארץ השמנה היא אם-רזה הישבה עץ אם-אין
והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בפורי ענבים:
כא ויעלו ויתרו את-הארץ ממדבר-צן עד-רחב לבא חמת:
כב ויעלו בנגב ויבא עד-חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילדי
כג הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים: ויבאו
עד-נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד
כד וישאדו במוט בשנים ומן-הרמנים ומן-התאנים: למקום
ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר-כרתו משם
כה בני ישראל: וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: וילכו
ויבאו אל-משה ואל-אהרן ואל-כל-עדת בני-ישראל אל-
מדבר פארן קדשה וישבו אתם דבר ואת-כל-העדה ויראו
כו את-פרי הארץ: ויספרו-לו ויאמרו באנו אל-הארץ אשר
כז שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה-פריה: אפס כיעז
העם הישב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם-ילדי
כח הענק ראינו שם: עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבוס
והאמרי יושב בדר והפנעני יושב על-הים ועל יד הירדן:
ל ויהם כלב את-העם אל-משה ויאמר עליה נעלה וירשנו
לא אתה כי-יכול נוכל לה: והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא

(שים לב: המשך הקטע והשאלות בעמוד הבא.)

לב נוכל לעלות אל־העם כי־חזק הוא ממנו: וַיֵּצִיאוּ דָבַת הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ
 בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אָרֶץ אֲכָלֶת וְיֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־
 לָהּ רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מְדוֹת: וְשָׁם רָאִינוּ אֶת־הַנְּפִילִים בְּנֵי
 עֶנָק מִן־הַנְּפִילִים וְנָהִי בַעֲיֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בַעֲיֵינֵיהֶם:

ענה על שאלה 10 — חובה.

10. בקטעים שלפניך מסופר שבני ישראל עומדים לפני כיבוש הארץ המובטחת, וכדי לבדוק אותה נשלחו מרגלים לתור את הארץ.

לפי פסוקים 17-20, הטיל משה על המרגלים שלוש משימות: לבדוק את טיב הארץ, ללמוד על עוצמתו של העם היושב בה ולהכיר את מבנה היישובים בה. הבא דוגמה לכל אחת מן המשימות האלה, והסבר כל דוגמה.

ענה על שתיים מן השאלות 11-13.

11. א. קרא פסוקים 1-2 שלפניך.

הסבר מדוע, לכאורה, משימת המרגלים מיותרת. הבא ראיה לביסוס דבריך. (2 נקודות)

ב. קרא את פירוש הנצי"ב בעניין זה.

שהרי יודע שיש ענקים שמה, ויהי הכיבוש עליהם למשא [עול כבד]. על כן רצה להשביע עינים בטוב הארץ. שיהא להם חשק נמרץ למסור נפשם עליה.

לפי פירוש זה, המשימה אינה מיותרת.

הסבר על פי הפירוש, לשם מה הוטלה המשימה על המרגלים. (2 נקודות)

12. קרא פסוקים 30-33 שלפניך.

יש הטוענים כי המרגלים חטאו כאשר בחרו להביע את עמדתם האישית בלי שהתבקשו לעשות זאת.

א. הבא שתי דוגמאות מפסוקים שונים לדיווח שיש בו הבעת עמדה אישית, והסבר אותן. (2 נקודות)

ב. הסבר אחת מן המטרות של המרגלים בהבעת העמדה האישית. (2 נקודות)

13. בפסוקים 30-33 שלפניך יש הוכחה כי לעיתים עמדת היחיד גוברת על עמדת הרוב, בעיקר כשהיחיד ניחן בתכונות מנהיגות.

א. הסבר את עמדת היחיד בנוגע לכיבוש הארץ המובעת בפסוקים אלה. בסס את דבריך על הכתוב. (2 נקודות)

ב. על פי פסוקים אלה, הצג תכונה אחת המאפיינת את מנהיגותו של אדם המביע עמדת יחיד. (2 נקודות)

בהצלחה!